

Julian Szczuka (1903—1978)

Юлиан Шука (1903—1978)

20 lipca br. zmarł w wieku 75 lat mgr inż. Julian Szczuka, emerytowany wicedyrektor Departamentu Lasów Nadzorowanych, Zadrzewień i Łowiectwa Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego.

Pogrzeb, w którym uczestniczyły delegacje leśników z całego kraju, odbył się 27 lipca na Cementarzu Komunalnym Powązkowskim w Warszawie. Zmarłego żegnał w imieniu Kierownictwa Lasów Państwowych, Zarządu Głównego SITLiD, Kierownictwa Instytutu Badawczego Leśnictwa i Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej — prof. dr hab. J. Stajniak.

Mgr inż. J. Szczuka urodził się 17 marca 1903 r. w Nowej Uszycy (ZSRR) w rodzinie chłopskiej. Po ukończeniu w 1923 r. gimnazjum im. J. I. Kraszewskiego w Białej Podlaskiej podejmuje w 1924 r. — po przejściowych studiach na Politechnice Warszawskiej — studia na Wydziale Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego. Dyplom inżyniera leśnictwa uzyskuje w 1928 r.

Pracę zawodową rozpoczął w 1928 r. w Oddziale Urządzania Lasu w Dyrekcji Lasów Państwowych w Bydgoszczy, przeniesionej w 1930 r. do Torunia. Pełnił tam kolejno obowiązki praktykanta techniczno-leśnego, taksatora i kierownika drużyny urzędzeniowej. W 1939 r. zostaje przeniesiony do Dyrekcji Lasów Państwowych w Siedlcach na Kierownika Oddziału Urządzania Lasu. W czasie okupacji od 1940—1945 r., pracując jako leśniczy w nadl. Garbatka i Zwoleń, bierze aktywny udział w ruchu oporu, utrzymując punkt kontaktowy obwodu ZWZ-AK.

Po wyzwoleniu spod okupacji hitlerowskiej, w lutym 1945 r., obejmuje w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu stanowisko kierownika Biura Produkcji Drewna, przemianowanego później na Biuro Zagospodarowania Lasu. W lipcu 1949 r. oddelegowany zostaje do Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, a w 1950 r. przeniesiony służbowo na stanowisko starszego inspektora w Departamencie Produkcji

i Techniki. W 1955 r. powierzono Mu stanowisko wicedyrektora Departamentu Zagospodarowania Lasu, a w 1957 r. stanowisko wicedyrektora Biura Urządzania Lasu i Projektów Leśnictwa. W 1959 r. przeniesiony został na stanowisko wicedyrektora Departamentu Lasów Nadzorowanych, Zadrzewień i Łowiectwa, gdzie pracuje do chwili przejścia na emeryturę, tj. do dnia 30 września 1970 r. Po przejściu na emeryturę pracuje w niepełnym wymiarze godzin w Zakładzie Urządzania Lasu i Prognoz Instytutu Badawczego Leśnictwa do 31 lipca 1975 r.

Mgr inż. J. Szczuka był wybitną indywidualnością, o świątym i twórczym umyśle, ogromnej wiedzy teoretycznej i praktycznej z zakresu leśnictwa, a w szczególności w dziedzinie urządzania i zagospodarowania lasu. We wszystkich zasadniczych aktach normatywnych, opracowanych w okresie powojennym przez Ministerstwo Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, czy Naczelny Zarząd Lasów Państwowych, określających zasady urządzania i zagospodarowania lasu pozostawił trwałe, znaczący ślad, jako ich inicjator, współautor lub opiniodawca.

Był między innymi współautorem:

- wytycznych (instrukcji) przeprowadzonych w latach 1946—1955 prac prowizorycznego urządzania lasu,
- instrukcji urządzania lasu z 1957 r., przeznaczonej dla cyklu definitywnego urządzania lasu, zrealizowanego w latach 1956—1967,
- instrukcji urządzania lasu z 1970 r. przeznaczonej dla pierwszego cyklu rewizyjnego urządzania lasu przeprowadzonego w latach 1967—1978.

Ciężka choroba uniemożliwiła Mu kontynuację, zapoczątkowanej w zespole specjalistów, pracy nad nowelizacją aktualnie obowiązującej instrukcji urządzania lasu dla potrzeb kolejnego, jakościowo odmiennego cyklu urządzania lasu.

Mgr inż. J. Szczuka jest także współautorem podręcznika z zakresu urządzania lasu dla techników leśnych i opiniodawcą dużej liczby innych publikacji leśnych, zwłaszcza podręczników.

W zakresie zagospodarowania lasu był gorącym propagatorem idei przyrodniczej rejonizacji produkcji leśnej, tj. zróżnicowania celów produkcji (gospodarczych typów drzewostanów) w zależności od warunków przyrodniczych (typów siedliskowych lasu).

Zrejonizowane przyrodnicze podstawy produkcji leśnej traktował słusznie jako zasadniczy warunek wzrostu produktywności lasów polskich i uzyskania potencjalnych efektów produkcyjnych z uwzględnieniem gospodarczych jak i społecznych funkcji lasów.

W trzech wydanych kolejno po wojnie „Zasadach hodowlanych” (1953, 1961 i 1969 rok), opracowanych przy Jego znaczącym współudziale, idee te znalazły swój trwały ślad.

Na szczególne podkreślenie zasługują wydane w 1969 r. „Zasady hodowlane” opracowane przez Komisję pod Jego przewodnictwem. Stanowią one udaną próbę kompleksowego ujęcia zasad racjonalnego zagospodarowania lasu uwzględniających przyrodnicze i społeczne uwarunkowania produkcji leśnej.

Przygotowywane obecnie do druku IV wydanie „Zasad hodowlanych” zostało przez Niego zaopiniowane z ramienia ZG Stowarzyszenia Inży-

nierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa. Opinia ta wniosła wiele cennych uwag do projektu znowelizowanych „Zasad hodowlanych”.

Nie można pominąć niezwykle owocnej działalności mgra inż. J. Szczuki w ramach istniejącej przy Ministrze Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego Komisji ds. Gospodarczo-Leśnych i Rekultywacyjnych w Rejonach Przemysłowych. Z inicjatywy tej Komisji przy duym osobistym wkładzie i zaangażowaniu mgra inż. J. Szczuki wydane zostały uchwały Rady Ministrów, uwzględniające postulaty leśnictwa w zakresie ochrony substancji leśnej przed szkodliwym oddziaływaniem przemysłu, a mianowicie:

- uchwała nr 301 Rady Ministrów z dnia 6 września 1966 r. w sprawie rekultywacji i zagospodarowania gruntów przekształconych w związku z poszukiwaniem i eksploatacją kopalin („Monitor Polski”, Nr 5, poz. 24),
- uchwała nr 18 Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 1970 r. w sprawie ochrony lasów przed ujemnymi wpływami szkodliwych pyłów i gazów wydzielanych przez zakłady przemysłowe („Monitor Polski”, Nr 4, poz. 33).

Uchwały te były podstawą opracowania i wydania w ramach Komisji:

- zasad i kierunków uproduktywnienia i przebudowy drzewostanów znajdujących się pod wpływem szkodliwego oddziaływania pyłów i gazów wydzielanych przez zakłady przemysłowe,
- wytycznych w sprawie wprowadzenia stref zagrożenia lasów, gospodarki w tych strefach, a także szacowania rozmiaru szkód i kosztów przebudowy drzewostanów w lasach znajdujących się pod wpływem szkodliwego oddziaływania przemysłu,
- zasad określania stopnia udziału poszczególnych zakładów przemysłowych w szkodach czynionych w lasach,
- zasad zagospodarowania lasów Leśnego Pasa Ochronnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego w dostosowaniu do potrzeb rekreacyjno-wypoczynkowych.

Mgr inż. J. Szczuka twórczo inspirował i stymulował wdrażanie osiągnięć nauki do praktyki gospodarczej — był transmisją nauki do praktyki. Jego zainteresowania naukowe były rozległe. Był m.in. członkiem Komitetu Redakcyjnego Wydawnictw IBL oraz przez 20 lat redaktorem naczelnym wydawanych przez SITLiD „Postępów Techniki w Leśnictwie”.

Jako wybitny specjalista opracowywał osobiście lub z zespołem specjalistów wiele ekspertyz, dotyczących głównie wpływu przemysłu lub przewidywanego wpływu zamierzonej rozbudowy istniejących albo budowy nowych zakładów przemysłowych, na środowisko leśne.

Aktywnie uczestniczył w pracach PTL, którego członkiem był od 1946 r. W latach 1951—1955 był członkiem ZG PTL, a w uznaniu zasług społecznej działalności odznaczony został Złotą Odznaką Honorową PTL.

Niezmiernie owocnie pracował w SITLiD, gdzie pełnił wiele zaszczytnych funkcji, m.in.:

- przez 12 lat (1955—1967), wiceprzewodniczącego ZG Stowarzyszenia,
- przez wiele lat — przewodniczącego Komisji Postępu Technicznego i Ekonomicznego.

Za pracę zawodową i społeczną działalność odznaczony został m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz Kawalerskim i Oficerskim Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski.

Za wybitną działalność społeczną w SITLiD otrzymał Srebrną i Złotą Odznakę NOT, godność członka Honorowego SITLiD i Złotą Odznakę SITLiD.

Odszedł na zawsze człowiek wspaniały, nieprzeciętnego charakteru i umysłu, niezwykle zasłużony dla polskich lasów. Leśnictwo polskie poniosło niepowetowaną stratę. W pamięci kolegów, współpracowników i uczniów pozostanie na zawsze jako godny naśladowania wzór człowieka prawego, precyzyjnego w formułowaniu myśli i poglądów, niezwykle pracowitego, koleżeńskiego i bez reszty oddanego sprawie lasów polskich.

Jerzy Smykała

WYKAZ WAŻNIEJSZYCH PUBLIKACJI MGRA INŻ. J. SZCZUKI

1. Obecny stan lasów i perspektywy na najbliższą przyszłość, „Życie Borów Pomorskich” R. 1: 1945 nr 1 s. 7—14.
2. Możliwości zwiększenia kadry robotników leśnych i drogi zdążające ku temu. „Życie Borów Pomorskich” R. 1: 1945 nr 2 s. 9—16.
3. Zbiór nasion oraz przechowanie ich i wysiew. „Życie Borów Pomorskich” R. 1: 1945 nr 3 s. 6—9.
4. Charakterystyka zamierzeń w systemie bezzrębowym. „Kalendarz Leśny Informacyjny” 1950 s. 151—156.
5. Na drodze do mechanizacji sadzeń. „Las Polski” 1950 nr 1/2 s. 14—16.
6. Zagadnienie choinkowe na tle akcji przebudowy młodników świerkowych. „Las Polski” 1950 nr 6 s. 5—7.
7. Sprzęt szkółkarski. „Las Polski” 1950 nr 10 s. 12—14.
8. Racjonalizacja produkcji szkółkarskiej w gospodarstwie leśnym. „Las Polski” 1950 nr 11/12 s. 13—16.
9. Uproduktywnienie lasów pogradowych. „Las Polski” 1951 nr 4 s. 3—4.
10. Leśny pług traktorowy „WZM 51”. „Las Polski” 1951 nr 10 s. 26—27.
11. Wspólnym wysiłkiem do wspólnego celu (program Dnia Lasu i Ochrony Przyrody). „Las Polski” 1952 nr 4 s. 5—8.
12. Mechanizacja prac w hodowli lasu. „Sylwan” 1953 z. 3 s. 155—164.
13. Na drodze do mechanizacji prac szkółkarskich. „Las Polski” 1953 nr 12 s. 5—9.
14. (Autorzy: M. Kreutzinger, ...) Zalesienia i zadrzewienia kraju na tle perspektywicznego rozwoju leśnictwa. „Biuletyn Komitetu Ekologicznego PAN” 1954 nr 3 s. 28—45.
15. Mechanizacja pracy przy sadzeniu. „Las Polski” 1954 nr 1 s. 9—12.
16. Perspektywa zmechanizowania pracy przy cięciach pielęgnacyjnych. „Las Polski” 1954 nr 4 s. 28.
17. Osiągnięcia radzieckiej nauki leśnej na Wszechzwiązkowej Wystawie Rolniczej. „Las Polski” 1954 nr 10 s. 2—3.
18. Warunki rozwoju mechanizacji w leśnictwie. W: Potrzeby leśnictwa w zakresie konstrukcji oraz produkcji maszyn i urządzeń na tle rozwoju mechanizacji. Warszawa: NOT 1955 s. 7—23.
19. W trosce o zdrowotność i wzrost produktywności lasów. „Las Polski” 1955 nr 1 s. 3—8.

20. Najpilniejsze zadania w zakresie zagospodarowania lasu. „Las Polski” 1955 nr 6 s. 5—6.
21. Zasady cięć pielęgnacyjnych w lasach ZSRR. Warszawa: PWRiL 1956, 68 s.
22. Rola państwowego gospodarstwa leśnego w rozszerzaniu zadrzewień. W: Zadrzewienia w gospodarce narodowej. Warszawa: NOT — SNTiITLiD 1956 s. 55—66.
23. Walczmy o polepszenie jakości zalesień. „Las Polski” 1956 nr 1 s. 7—13.
24. Bazy surowca drzewnego i środki wzmoczenia ich produktywności. W: Leśnictwo i drzewnictwo na III Kongresie Inżynierów i Techników Polskich... Warszawa: NOT — SNTiITLiD 1957 s. 295—309.
25. (Autorzy: ..., S. Jenke, W. Giel) Krajowe zasoby surowca drzewnego i ich racjonalne wykorzystanie. W: Problemy surowca drzewnego dla przemysłu celulozowo-papierniczego oraz płyt pilśniowych i wiórowych. Materiały konferencji naukowo-technicznej... Warszawa: SNTiITLiD 1957 s. 1—56.
26. Kilka słów historii (1) (Kierunki zagospodarowania lasu w okresie powojennym). (2). Użytkowanie i pozyskiwanie. (3). Cięcia pielęgnacyjne w liczbach. „Las Polski” 1957 nr 4 s. 3—6, nr 5 s. 1—4, nr 7 s. 5—6, nr 8 s. 8—9.
27. (Autorzy: ..., H. Klimek) Ziemia — las — woda. „Las Polski” 1958 nr 17 s. 2 okł., 1—3.
28. (Autorzy: M. Czuraj, ...) Urządzanie lasu. Podręcznik dla techników leśnych. Warszawa: PWRiL 1959, 278 s. — Wyd. 2 popr. i uzup. Warszawa: PWRiL 1963, 248 s. — Wyd. 3. Warszawa: PWRiL 1966, 248 s.
29. Niektóre problemy perspektywicznego planu rozwoju leśnictwa. „Las Polski” 1959 nr 13/14 s. 21—25.
30. (Autorzy: J. Ekiert, ...) Zadrzewianie wsi. Warszawa: PWRiL 1960, 52 s. Biblioteczka Przystosowania Rolniczego.
31. Zadrzewienia czynnikiem postępu gospodarczego. „Las Polski” 1960 nr 10 s. 3—7.
32. Projektowanie zadrzewień. „Las Polski” 1960 nr 21 s. 13—15.
33. (Autorzy: M. Podgórski, ...) Rola urządzania lasu w gospodarce społecznej. W: Problemy urządzania lasu. Materiały konferencji naukowo-technicznej ... Warszawa: PWRiL 1961 s. 121—136.
34. O wykonaniu zadań zadrzewieniowych w 1960 r. i zamierzeniach na rok bieżący. „Las Polski” 1961 nr 9 s. 4—7.
35. Zadrzewienia wiosenne 1961 r. „Las Polski” 1961 nr 15/16 s. 6—8.
36. Kierunki kompleksowej mechanizacji prac w leśnictwie. (Ref.). „Las Polski” 1964 nr 20/21 s. 22—25.
37. Próba określania perspektywicznego celu produkcji leśnej na tle warunków przyrodniczych. (Ref.). „Las Polski” 1965 nr 21 s. 4—6.
38. Tęzisy po ekonomice powyszenija produktiwnosti w lesnom chozjajstwie. W: Międzynarodowe sympozjum makroekonomiki leśnictwa i drzewnictwa w Warszawie 6—10 października 1965. „Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych”. Z. 75. Warszawa 1967 s. 81—90.
39. Popytka opriedielenija pierspektiwnoj cieli lesnoj produkcii s uczetom jestiestwiennych usłowij. W: Międzynarodowe sympozjum ... s. 109—114.
40. (Autorzy: M. Grodecki, ...) Kierunki pogłębiania międzybranżowej współpracy techniczno-produkcyjnej w leśnictwie, drzewnictwie i papiernictwie. (Skrót ref.) „Las Polski” 1967 nr 2 s. 6—7.
41. (Autorzy: W. Fełenczak, ...) Tadeusz Rykowski. Wspomnienie pośmiertne. „Sylwan” 1970 nr 4 s. 87—92.
42. Metody zagospodarowania lasów i wpływ ich na programowanie dostaw drew-

- na. W: Materiały naukowe dla słuchaczy Studium Podyplomowego Ekonomiki Leśnictwa. z. 5. Kraków: WSR 1971 s. 43—57.
43. Problem zagospodarowania lasów w Bieszczadach. Ref. „Sylwan” 1971 nr 4 s. 7—16.
 44. (Autorzy: ..., C. Dąbrowski) Ogólne wiadomości z leśnictwa. Dla techników przemysłu drzewnego. Warszawa: PWRiL 1972, 172 s.
 45. (Współautor w zespole) Leśne obszary ochronne stref wypoczynku w województwie krakowskim. „Oddziaływanie Przemysłu na Lasy” 1972 z. 5 s. 101—185.
 46. (Współautor w zespole) Zasady zagospodarowania terenów leśnych wokół ośrodków rekreacyjnych Leśnego Pasa Ochronnego w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym. „Oddziaływanie Przemysłu na Lasy” 1972 z. 5 s. 187—209.
 47. (Autorzy: ..., A. Sytek) Wykorzystanie wskaźników produktywności i produktywności w zarządzaniu lasów państwowych. „Postępy Techniki w Leśnictwie” 1972 cz. 20 s. 67—75.
 48. Prognoza rozwoju plantacji szybko rosnących drzew leśnych. „Postępy Techniki w Leśnictwie” 1973 cz. 23 s. 80—88.
 49. X lat działalności Komisji do Spraw Gospodarczo-Leśnych i Rekultywacyjnych w Rejonach Przemysłowych. Na podstawie materiałów Komisji z lat 1963—1973 oprac. ... „Oddziaływanie Przemysłu na Lasy” 1975 z. 7, 107 s.
 50. Wpływ cięć pielęgnacyjnych na produktywność upraw sosny. „Postępy Techniki w Leśnictwie” 1975 cz. 25 s. 74—80.
 51. (Autorzy: ..., F. Kamieniecki) Aktualny stan i prognoza zagrożenia lasów przez oddziaływanie przemysłowych zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. „Las Polski” 1977 nr 10 s. 4—7.

Opracował: Bohdan Szymański